Spis treści

Wstęp ... 9

Rozdział I. Regiony i rozwój regionalny, klasyfikacja teorii regionów – wybrane zagadnienia 13
Uwagi wstępne ... 13
1. Region i rozwój regionalny – cele i czynniki rozwoju regionalnego ... 13
2. Ekonomia regionu w poszukiwaniu teorii euroregionu ... 18
2.1. Elementy teorii regionu i klasyfikacja wybranych teorii ... 18
2.2. Teorie lokalizacji – czy tylko w kręgu potencjału produkcyjnego i kosztów transportu – nowa jakość lokalizacji ... 21
2.3. Przepływy czynników produkcji, specjalizacja i efekty aglomeracji, czyli od tradycyjnej do nowoczesnej teorii handlu zagranicznego w rozwoju regionów ... 22
2.4. Organizacja i innowacyjne otoczenie w budowie teorii regionu ... 24
2.5. Teoria geografii przemysłu i możliwości nowego uprzemysłowienia w regionie ... 26
3. Regiony w Unii Europejskiej (UE) – wybrane zagadnienia ... 26
3.1. Regiony w procesie decyzyjnym UE i dyplomacja regionów ... 27
3.2. Regiony a typ państwa w UE ... 29
3.3. Regiony w strukturze terytorialno-administracyjnej państw UE ... 34
3.4. Podział NUTS w UE – istota, znaczenie oraz dążenie do usystematyzowania i porównywalności regionów w Europie ... 37
Uwagi końcowe w kontekście wniosków dla euroregionów ... 45

Rozdział II. Od współpracy transgranicznej do euroregionów ... 47
Uwagi wstępne ... 47
1. Od współpracy transgranicznej … ... 47
2. … do euroregionów ... 53
Uwagi końcowe ... 59

Rozdział III. Instrumenty organizacyjne (instytucjonalne) i prawne regionów/euroregionów 61
Uwagi wstępne ... 61
1. Rada Europy i jej wpływ na instytucjonalizację regionów w Europie ... 62
1.1. Krótki rys genezy Rady Europy i struktury organizacyjnej ... 62
1.2. Kongres Władz Lokalnych i Regionalnych Rady Europy jako główny organ dla funkcjonowania regionów/euroregionów ... 67
1.2.1. Funkcje Kongresu Władz Lokalnych i Regionalnych Rady Europy ... 67
1.2.2. Struktura organizacyjna Kongresu Władz Lokalnych i Regionalnych Rady Europy 68
2. Komitet Regionów i jego znaczenie w instytucjonalizacji regionalnej ... 69
2.1. Funkcje Komitetu Regionów dla regionów i euroregionów ... 69
2.2. Struktura organizacyjna Komitetu Regionów ... 71

3. Stowarzyszenie Europejskich Regionów Granicznych (SERG) i jego szczególne zaanga-żowanie oraz „misja" dla euroregionów ... 73
3.1. SERG – geneza, zadania i cele ... 73
3.2. SERG – struktura organizacyjna i członkowstwo ... 75
3.3. SERG – funkcje dla euroregionów i „misja specjalna" ... 79
4. Umocowanie prawne regionów/euroregionów ... 82
4.1. Europejska Konwencja Ramowa o Współpracy Transgranicznej między Wspólnotami i Władzami Terytorialnymi (Konwencja Madrycka) – jako główna podstawa prawna dla regionów transgranicznych ... 82
4.2. Europejska Karta Regionów Granicznych i Transgranicznych kodeksem dla współpracy transgranicznej ... 84
4.3. Europejska Karta Samorządu Terytorialnego i Europejska Karta Samorządu Regionalnego ... 85
Uwagi końcowe w kontekście wniosków dla euroregionów ... 87

Rozdział IV. Instrumenty finansowe dla regionów/euroregionów w ramach unijnej polityki regionalnej, polityk sektorowych oraz finansowe mechanizmy spoza UE ... 89
Uwagi wstępne ... 89
1. Polityka regionalna UE „dziś i „jutro" ... 91
1.1. Lata 2007-2013 i 2014-2020 ... 91
1.2. Strategia Europa 2020 – założenia i cele – jako wyznacznik przyszłej polityki regionalnej UE i „nowej filozofii" dla jej instrumentów finansowych ... 96
1.3. Polityka regionalna w perspektywie 2014 -2020 – wybrane problemy ... 100
2. Unijne fundusze strukturalne dla regionów/euroregionów w ramach polityki regionalnej w okresie 2007-2013 oraz Fundusz Spójności – obszary wsparcia ... 103
2.1. Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR) – geneza, rozwój, obszary wsparcia ... 103
2.2. Europejski Fundusz Społeczny (EFS) – geneza, rozwój, obszary wsparcia ... 109
2.3. Fundusz Spójności (FS) – geneza, rozwój, obszary wsparcia ... 112
3. „Nowy" wymiar wsparcia ze „starych" funduszy strukturalnych w polityce spójności na lata 2014-2020 ... 115
4. Istota i znaczenie nowego instrumentu finansowego „Łącząc Europę" w dochodzeniu do smart specialisation ... 117
5. Fundusze z polityk sektorowych UE ... 124
5.1. Europejski Fundusz Rolny na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) – geneza, rozwój, obszary wsparcia ... 124
5.2. Europejski Fundusz Rybacki (EFR) – geneza, rozwój, obszary wsparcia ... 127
6. Inicjatywy Wspólnotowe (IW) – jako szczególny rodzaj finansowania regionów/euroregionów ... 128
6.1. Inicjatywy Wspólnotowe – ogólna charakterystyka i klasyfikacja ... 128
6.1.1. Inicjatywa INTERREG – istota i funkcjonowanie oraz znaczenie euroregionalne 132
6.1.2. Pozostałe Inicjatywy Wspólnotowe ... 135
7. Europejski Instrument Sąsiedztwa i Partnerstwa (EISP) – znaczenie dla euroregionów 139
8. Inne instrumenty finansowe dla wspierania euroregionów: Mechanizm Finansowy Euro-pejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG) i Norweski Mechanizm Finansowy ... 141
8.1. Fundusze Norweskie (Mechanizm Finansowy EOG, Norweski Mechanizm Finansowy) ... 141
8.2. Szwajcarki Instrument Finansowy ... 144
Uwagi końcowe w kontekście wniosków dla euroregionów ... 146

Rozdział V. Euroregiony wobec pobudzania możliwości rozwojowych – klastry i Partnerstwo Wschodnie 149
Uwagi wstępne 149
1. Euroregion w roli naturalnego klastra 149
1.1. Klaster – ujęcia i kryteria definicyjne, teoretyczne zależności 149
1.2. Czynniki i etapy tworzenia klastrów w kontekście porównań z euroregionem 151
1.3. Znaczenie „nowej ekonomii" dla regionalnego i euroregionalnego klasteringu 156
2. Europejska Polityka Sąsiedztwa (EPS) i Partnerstwo Wschodnie jako inicjatywa wynikająca z euroregionów i dla euroregionów 159
2.1. Geneza Europejskiej Polityki Sąsiedztwa w poszukiwaniu wzajemnej współpracy 159
2.2. Rozwój i realizacja celów EPS 161
2.3. Partnerstwo Wschodnie (PW) – płaszczyzny działania i ramy instytucjonalne 164
2.4. Partnerstwo Wschodnie (PW) – polsko-szwedzka inicjatywa zbliżenia wschodniego w relacjach z UE 167
Uwagi końcowe w kontekście euroregionów 172

Rozdział VI. Aktywność polskich euroregionów w Europejskiej Współpracy Terytorialnej (EWT) 175
Uwagi wstępne 175
1. Europejska Współpraca Terytorialna (EWT) – istota, priorytety i działania 175
2. Europejskie Ugrupowania Współpracy Terytorialnej (EUWT) narzędziem wzmacniania i upowszechniania priorytetów i działań EWT 180
3. Polskie euroregiony zachodnie w programach EWT 181
4. Pozostałe polskie euroregiony (granica południowa, wschodnia i północna) w programach EWT 189
4.1. Program Operacyjny EWT Polska-Słowacja 189
4.2. Program Operacyjny EWT Polska-Litwa 193
4.3. Program Operacyjny EWT Południowy Bałtyk 195
5. Programy EWT w ramach Partnerstwa Wschodniego 198
5.1. Program Operacyjny EWT Polska-Białoruś-Ukraina 198
5.2. Program Operacyjny EWT Litwa-Polska-Rosja 200
Uwagi końcowe 205

Rozdział VII. Studium empiryczne polskiej euroregionalizacji – wybrane zagadnienia 207
Uwagi wstępne 207
1. Polskie pogranicza w opinii „ludności euroregionalnej" przed i po członkostwie w UE 208
1.1. Cele euroregionalne 208
1.2. Czynniki euroregionotwórcze 211
1.3. Znaczenie euroregionalizacji dla pogranicza 214
1.4. Korzyści euroregionalne 219
1.5. Bariery euroregionalne 221
1.6. Próba weryfikacji wpływu euroregionalizacji na jakość życia społeczności lokalnych przy uwzględnieniu wynagrodzeń (przykład trzech regionów pogranicza Polski 226
2. Euro-miasta nowoczesną formą aktywizacji transgranicznej i wzorcem dla euroregionalnego modelu rozwoju 229
3. Projekt Euregio PL-CZ i jego praktyczne znaczenie 233
4. Sieci parasolowe w euroregionach 236
4.1. Istota sieci parasolowych 236
4.2. Przykład projektu parasolowego Tatry-Karpaty-Beskidy w zacieśnianiu transgranicznych więzi 237

5. Euroregion Karpacki – jako szczególny model więzi transgranicznych o dużym znaczeniu praktycznym dla euroregionalnych partnerów ... 240
5.1. Opinie o euroregionie na „starcie" oraz z perspektywy doświadczeń i Partnerstwa Wschodniego ... 240
5.2. Ukraiński aspekt euroregionu – wybrane zagadnienia dotyczące realizacji działań z funduszy pomocowych jako przykład praktycznego partnerstwa ... 246
5.3. Grant Szwajcarski w Euroregionie Karpackim i jego praktyczne znaczenie ... 249
5.4. Wymiana dobrych praktyk oraz Regionalna Strategia Innowacyjna w Euroregionie Karpackim i jej euroregionalne oddziaływanie ... 252
6. Euroregion Bałtyk i jego wymiar praktyczny w Programie Region Morza Bałtyckiego oraz w wykorzystaniu funduszy norweskich ... 253
6.1. Program Region Morza Bałtyckiego i działania na rzecz ekologicznej ochrony środowiska morskiego oraz inne priorytety ... 253
6.2. Aktywność funduszy norweskich na północnym euroregionalnym pograniczu Polski oraz Programu „Bałtyk 21" ... 262
Uwagi końcowe ... 266

Zakończenie ... 267

Literatura ... 271

Spis tabel, map, schematów, wykresów i załączników ... 279

Załączniki ... 283